

Цетиње, 18. септембра

Још једнако траје граја у европској штампи о турско-румунској војној конвенцији. Огромна већина француских, енглеских, руских и дјелимице, мађарских листова говоре о томе као о свршеном чину, а само један мајушан дио изражава сумњу и претпоставља, да ствар неће још коначно свршена бити. Али и ти допуштају, да оно, што није написмено готово, може лако лебдити у ваздуху као усмени споразум и као могућност која очас може стварно наступити.

Турска и Румунска поричу то, а штампа аустриска и њемачка живо се заузима да их од напада одбрани, доказујући, да споразум није закључен, али да је он готов у истовјетности интереса, и да ће ти интереси у случају потребе диктовати и Румунији и Турској шта има да раде. Дакле: и није и јесте. Није по формалном уговору, јесте по једнакости интереса. Чак допуштају и да је о том било говора.

Карактеристично је у томе погледу румунско тумачење, по свима знацима официозно. Оно пориче конвенцију, која би била закључена и уговорно потписана, али допушта „пријатељско приближење“, на које је Турска одговорила „пријатељским излажењем у сусрет“ у питању Куцовлаха у Мафедонији и иначе. И допушта, да ће ово „приближење“ „отријезнити“ Бугарску, „да њени немирни елементи, који наваљују на рат противу Турске, не могу остати равнодушни према факту, да на сјеверним границама Бугарске стоји један до зуба наоружан сусјед, који с Турском живи у тијесном пријатељству и који ће сваки поремећај мира гледати врло невољним очима“.

Није шија него врат. Нема конвенције, али има „тијесног пријатељства“ и Румунија стоји на сјеверним границама Бугарске до зуба наоружана да „врло невољним очима“ погледа на свако нарушење мира. Нашим ријечима то гласи: Румунија ће у случају рата између Турске и Бугарске прискочити Турској у помоћ. Све једно је сад, да ли ушљед какве тајне војне конвенције, или из „тијесног пријатељства“ и истовјетности интереса. Главно је садржина, а не форма, и листови сила из тројнога споразума имају право кад румунско-турски споразум узимају као свршен чин.

Турска већ прима заслужене дегенеке од њих, а према Румунији су равнодушни. У погледу ће нико још није пао у очајање шта треба чинити кад се потреба укаже.

Пада у очи само како се румунска јавна ријеч држи кад о ствари говори. Уздиже се на равну висину с великим силама и говори о Ру-

мунији као о тудору нас малих на Балкану, који је дужан да се о миру и реду амо у нашој кући стара. На тај начин сад ето имамо још једнога тудора више.

Кад се спадне на оваке изговоре и на овако самовласно утрпавање у нате староце, може се и са пола памети увидјети како ствар стоји. Стоји онако како је казано, и сад је на нас „мале и нејаке“ да спремимо достојан одговор.

Турско-румунска конвенција

„Тајмс“ о турско-румунској погодби

„Тајмс“ је највећи енглески лист. О румунско-турској погодби пише, да се са више страна изјавила сумња у истинитост пренесене вијести о реченој погодби, али да сад већ нема никаква разлога не вјеровати у то. Вијест „Матена“ је дакле истишита.

Немогућно је вјеровати, да је Румунија учинила тај корак а да претходно није упитала Берлин и Беч. Нарочито Берлин. Њемачка има највећи утицај у Букурешту. Краљ румунски је од лозе Хоенцолернске. Господин Киндерлен-Вехтер (садањи државни секретар за спољне послове у Њемачкој) био је дуго година у Букурешту, па је и сад тамо да се опрости. Њемачке капиталије и подузетности прихватају се у Румунији врло радосно. И ако се букурешко друштво хвали да је парижанско, њемачки је утицај на политичке кругове одавна највећи. Није тајна да се је њемачка дипломатија оперишно заузела да освоји на ново што је здачицавем Абдул-Хамиду изубила. Она наводи потпоре у официрима, који су добили у Њемачкој своје образовање. Ништа није тако zgodно да се задобију срца у Цариграду као успјех њемачкога утицаја у Букурешту, ушљед чега Румунија ставља своју војску на расположење Турској противу Бугарске.

Исти лист добија од свога дописника из Атине потврду вијести, да се Румунија обавезала да у случају сукоба Турске с Бугарском мобилизује војску дуж бугарско-румунске границе.

„Рускоје Слово“ о турско-румунској конвенцији

„Рускоје Слово“ је лист који излази у Петрограду. Доноси брзојав свога римског дописника у коме овај тврди, да је између Турске и држава тројнога централног савеза уговорена војна конвенција. То је био и главни предмет договарања грофа Ерентала и Сан-Ђулијана у Салибургу.

Услови овога споразума, вели надале дописник, за Италију нијесу пробитачни, јер јој онемогућавају заштитивање својих интереса на Балкану. По свој прилици добиће накнаде на којој другој страни.

У политичким круговима римским држи се, да ће овај споразум нарушити европску равнотежу и да ће по свој прилици имати оншту европску кризу мира. Овај допис из Рима у „Рускоје Слово“ произвео је у Петрограду силан утисак.

Одзив штампе

И ако су већ у велико прошле свечаности прославе педесетогодишњице владавине Њ. В. Краља Господара, ипак се и српска и страна штампа још једнако бави њима и доноси врло симпатичне чланке како о Краљу Господару, тако и о нашој земљи. Многи од тих силних написа су посвећени и прогласу Краљевине.

Поред све добре воље, да у наш лист пренесемо све то што се о нама пише, није нам могуће, те смо били присиљени, због узаног оквира нашег листа, да многе од тих написа само нотирамо како би наш читалачки свијет био бар приближно

обавијештен о држању стране штампе према нама.

Са задовољством овом приликом можемо констатовати да је одзив стране штампе био врло лијеп тако, да су и најугледнији страни листови свјетског гласа најсимпатичније проговорили о нама, па у томе нијесу изостајали ни велики страни часописи и ревије. Чак штавице поводом јубиларних свечаности изашле су на странама и читаве књиге о нашој земљи и нашем Владалачком Дому. А већ о угледним илустрованим листовима, који су са свечаности донијели разне илустрације, да и не говоримо.

Буглеска, турска, француска, њемачка, талијанска и грчка штампа писала је врло симпатично, па ни остала страна штампа није изостала, јер су готови сви угледни страни листови врло симпатичне чланке доносили.

Словенска је штампа такође врло симпатично поводом јубиларних свечаности и прогласа Краљевине писала. Руски, чешки, пољски, бугарски, словеначки и хрватски листови са највећом пажњом су пратили ток свечаности и о њима писали.

И српска штампа није у томе изостајала, засједочавајући колику љубав тај према нама и нашој земљи.

Па и листови који излазе у Америци на различитим језицима врло је лијепо попутна јубиларне свечаности и проглашење Краљевином.

Са оном истом љубављу, са којом су писали тамошњи српски листови, писали су и хрватски, талијански, шпански, енглески, чешки и др. тамошњи листови. Многи од њих још и сада доносе врло симпатичне описе свечаности и врло ласкаве написе о напретку Црне Горе за пошљедњих педесет година, одајући Краљу Господару највеће признање и поштовање.

На тај начин са одзивом штампе ми можемо бити потпуно задовољни, гледајући у томе још један доказ више, да наш сиједи и многозаслужни владар на страни ужива врло лијеп глас, уважање и поштовање, као и наша земља, чему се од срца радујемо.

Краљевина Црна Гора

У Америци, у држави Аргентини а у вароши Росарио де Санта Фе трећа је година како излази лист „Materinska Rijeka“. Он излази на великом формату, на два табака, штампа се латинцом и заступа интересе хрватске, али је и велики поборник Југословенства. Од кад знамо за тај добро уређивачи и честити лист, који иначе свакоме топло препоручујемо, увијек се држао на достојној висини, био тактичан, одмјерен и онакав како треба да буде угледно гласило. Према Црној Гори овај лист такође је са највећом пажњом и љубављу говорио, не пропуштајући ни један број, а да по што год не напише о нашој земљи и догађајима у њој, а јубиларним свечаностима поклонио је нарочиту пажњу. У очи прославе дошло је два чланка, један на српско-хрватском језику, а други на каштеланском, као и једну лијепу pjesmicu. У најновијем броју на водном мјесту доноси чланак, у коме поздравља проглас Краљевине, као и pjesму Стјепка Милчића, у којој се врло топло и са пуно љубави и одушевљења поздравља Краљ Господар.

Чланак о прогласу Краљевине преносимо:

Брзојавне жице већ више дана јављају цијелом свијету о свечаностима прославе јубилеја Господара Црне Горе, а дне 28 овог мјесеца пронијеше радостан глас,

да је Никола I., проглашен краљем Црне Горе.

Гласу честитања, не само васноног славенског свијета, него и осталих народа, придружујемо наш глас и ми иселеници Јужни Славени, а у првом реду Хрвати и Срби, те из пуне душе, из пуно срца кличемо:

Живио Његово Величанство Краљ Никола I.!

Живиела Мајка Црногораца Њ. В. Краљица Милена!

Живио цијели Владарски Дом Петровића!

Живиела, цвала и напредовала краљевина Црна Гора!

Имаде у повјести човјечанства догађаја, који сјају необичном свијетлошћу, који су примамљиве тачке, те сарађају на се позорност цијелога свијета.

Такав је значајни догађај јубилеј Узвишеног Господара Црне Горе Николе I.

Они цијелога свијата уперене су ове дане у малену али славну Црну Гору, у којој ријеко славе слави Књаза а сада Краљ Никола I.

Као што читамо у Св. Еванђељу: И ти, Витлајеме, земљо Јудина, нијеси најмања, између жидовских области, јер ће из тебе изаћи Вођа, који ће пасти пук мој; тако исто можемо рећи о Црној Гори: И ти, Црна Горо, славенска земљо, нијеси најмања између славенских држава, јер је из тебе истекао муж чувен по јунаштву на сабљи и на перу, по родољубном срцу и политичкој вештини.

Не само славенска, а у првом реду руска штампа, већ и остала свијетска а на првом мјесту талијанска, за тим француска, њемачка, енглеска и остале штампе сложено дижу хвалоспјеве Краљу-Војсковођи, Краљу-Пјеснику и Краљу-Отаубинку Николи I.

Између многих аргентинских новина, које су се бавиле овом прославом наваљало је и аргентинско-латинско-шпанско буюнос-аирешку „La Prensa“ и росаријску „La Capital“, које су пренијеле наш чланчић у каштеланском језику и са своје стране попутна догађај. Часно се истакнуло највеће гласило талијанских иселеника, буюнос-аирешка „La Patria degli Italiani“ и написала опширан повјестив преглед ратова и побједа, те радња Николе I, на културном пољу. У буюнос-аирешком великом листу „El Nacion“ изашао је прекрасан чланак из пера париског дописника листа, шпанског пјесника E. Gómez Carrillo. Главне прте тог лијепог чланка доијети ћемо у идућем броју.

Још једном нека тонао наш поздрав прелети преко синег мора, те испјевши се на орловој Цетиње-граду доијети Николи I. у срце, како из срца долази.

Јубиларне свечаности у Америци

— Црногорски дан у Ста. Тереза —

Педесетогодишњицу владавине Њ. В. Краља Господара није прославила само Црна Гора. Њу су на свечани начин прославили и Срби у Америци. По свима великим мјестима у Америци Срби су се окупљали и одушевљено прославили далеко од своје отаџбине и својих милих и драгих педесетогодишњи јубилеј Краља Господара. Прославу у Чикагу описали смо раније, а сада износимо како је прославилен јубилеј Краља Господара у Ста. Тереза 14. августа. Они пишу:

Под највеличанственим сводом храма, што га је мајка природа Богу на част и славу уздигла, под сводом небеским, сред красног прољетног дана, сложише данас снажне своје гласове Црногорци и остали Хрвати те складно зајеваше Свемогућему pjesму захвалнице, што је дозвољено да се на сиједој глави Узвишеног Господара Брда засја краљевска круна и Црна Гора слави до сад невиђено славе.

Диван је био призор гледаги сложну браћу сједињену у прослави мужа јунака, на којег а поштовањем гледа ове дане цео цивилизовани свијет.

Преко стотине Црногораца и Хрвата обојег спола сакупише се данас на позив врлог Ђура Гојнића, барјактара црногорске војске, у његов гостољубиви стан, те ту проведоше цео дан у веселом расположењу, споминувши славу Књаза а сада Краља Николе I., којему сви желе од Бога дуг и здрав живот.

Над вратима куће Гојнића дизао се красан говор вијенац у славу Краља Николе I.

Током објаве Буро Гојнић ослони присутне захваљујући се највише бројном одлици Срба и Хрвата на славу Николе I. Наздравно је затим сложи између једнокрвне браће Срба и Хрвата, сјетио се нашег народа у ужој Хрватској и Истри.

Иза њега проговорије је парадно добро познати народни pjesник Стјепко Миличић и крајем бесједом ослони јунаштво Црногораца и храброст црногорских жена. Декламирао је затим pjesму у част Његовог Величанства Николе I. и позвао присутне да пију у здравље његовог владајућег Дома. Громовни усклици Краљу Николи, Краљичи Милени и цјелом Узвишеном Дому сједише за много времена иза Миличићевог говора.

Мало затим устаде на ново г. Гојнић, те у другом говору опрџа у кратко повијест Црне Горе, те се онширине бавио с данашњим Јубиларом Књазом а од данас Краљем Црне Горе. Сравнио га је јунашима Милош Обилићу, Зринском, и осталим, који су сјали на хрватском и српском објеру. Дуготрајно њежљиво и усједоме Господину за дуго се времена раздјелитије зракком.

Следише су затим кратке наздравнице Николе I. Милени, Данилу, Мирку, младоме Петру, оној красној ружи која својом љепотом и добротом реси талијанску владајућу кућу, краљичи Јелени и свима члановима Узвишеног Дома.

У касно доба ноћи друштво се разишло сваки својој кући а по цјелој се вароши Сапта Тераза до касна ширили усклици Краљу Јунаку и маленој али славној Црној Гори.

Српство

Бешевићев „Соко II“. Као што смо већ јавили, српски pjesник Стево П. Бешевић конструисао је нарочити авион, који је назвао „Соко“. Како није могао да по свом моделу направи авион, то је тражио да га ко финансира, те се било саставило и друштво, али довољну суму новца за израду авиона нијесу могли набавити и тако је његов модел остао нестварен.

Сад јављају: што није могло бити код првог модела, биће код другог модела. Наравно, Бешевић је усавршио послје годину дана свој први модел, управо створивши други модел за авион. И тај други модел, како из Загребца долази, превезио је својом савршеношћу први модел, те због тога нашло се одмах и друштво да предузме градњу Бешевићева авиона савршености модела. Радовали бисмо се успјеху овога честитог Србина.

Српски лист у Бечу. Од првог октобра почеће излазити у Бечу нови лист на немачком језику, којему је у програму заступане народних, политичких и привредних интереса свију Срба у аустро-угарској монархији. Не каже се ко стоји за леђа овом листу.

Мирни отпор босанских жељезничара. Мирни отпор (пасивна резистенција) на аустријској јужној жељезници је довршена, али је настао на жељезницама босанским и то у великој мјери. Боснска

влада мисли, да ће пријетњама скршити отпор.

Нова гимназија у Биограду. Ове школске године у Биограду отвара се још једна гимназија а тако ће их бити свега четири. Број њака се био толико нагомилао по досадашњим трима гимназијама у Биограду, да се морало приступати отварању ове нове четврте гимназије.

Затворене школе. Због питања о учитељским дипломама, које власти противно патријаршским привилегијама траже од српских учитеља у Турској, да буду потврђене и од маријата, затворене су све српске школе у Сјеници и околини.

Управитељ новосадске гимназије. Дугогодишњи управитељ српске велике гимназије у Новом Саду, Васо Пушић, стављен је у пензију. Управитеља бира патронат слободно и тај избор не подлежи ничијем одобрењу, али се овог пута патронат обратио професорском савјету, да он учини тројну кандидацију, ограђујући се, да је не мора прихватити. Професорски савјет је кандидовао: Јована Живојиновића, Тихомира Остојића и Ст. Милованова, али је патронат изабрао са свијем четвртога — Душана Радаћа. Због тога је међу наставницима завладао негодивање и створена читана афера, па чак пријете и штрајком. Колико је за о суду што се до овога дошло, толико морамо и жалити што се инак почео и у школама уводити.

Словенство

Хенрик Сјенкијевић о пољским учитељима. Пољски учитељи, приређујући добротворну дистрију за подизање учитељског санаторија, замодили су великог pjesника Сјенкијевића, да и он каже своју ријеч у прилог ове племените сврхе. Сјенкијевић им је одговорио писмом, у коме каже:

„Учитељи имају у рукама младу нараштају народни и по томе његову будућност. Друштвени, социјални рад у народу распада се у хиљаде дијелова, а о учитељима се може рећи, да су изабрали најгори дио. Ваш је посао најзатнији и најчаснији од свију... Пољску, чии ће будући нараштаји бити душевно и џелесно здрави, радници, просвијетљени и родољубни, неће побједити врата паклена, а ову снагу можете нашој Пољској дати поглавито ви. Али да узможете извршити свој велики задатак, мора вам се гарантовати пристојан живот, да не скаковате од млади. Ви не можете бити здрави, јаким, а кад болест савлада ваше силе, морате наћи његу и услове за брзи повратак здравља. Ваше су дужности велике, али је исто тако дужност народна према нама велика и једна од првих друштва, које би занемарило вас, занемарило би само себе, и доказало да му недостаје разуму воља за живот. С тога не сумњам, да ће ваше настојање наћи најтоплију и најширу помоћ и потпору, и да ће сваки, који се осјећа као Пољак и патриота, без устезања придонијети за скоро подизање вашег санаторија“.

Хrvat против Мађара. Ових дана одржаће се у Будим-Пешти јубиларна утакмица на бициклу на 100 км. са прекрасним наградама. Старт је код 9 км. у

Пешти, онда мјестом пут наоколо, а завршава се на мјестом тркалшту са три круга. На ову трку — коју у спортским круговима очекују са великим занимањем — полази и хрватски одлични бициклиста Милан Мешга.

Колера осваја

Мјере предострожности противу колере — С дана у дан колера се све више шири. Видимо је у Русији, Италији и Угарској. Захвага сада и Хрватску. Није искључена могућност, да продре и даље. Није нам пред вратима, није ни на прагу, али оно што данас није, сјутра врло лако може бити. Може лако из Хрватске да продре у Приморје и онда нам је на прагу. Овај немно гост избија брзо и нагло, неосјетно али силно.

Па и ако још није закуцао на наша врата, и ако нам није загрозио, ипак нишесте ван опасности. Треба да будемо предострожни и да учинимо све да нам овај незвани гост не уђе у кућу. Нарочито је опасност од колере сада у толико већа што се појавила у сезони воћа и зелени.

Тај невидљиви непријатељ продира страховитом брзином, а још се брже шири и укоренује. Ниче гдје се и не сије, гдје му се нико и не нада. Сада је овдје, сјутра тамо и за врло кратко вријеме освоји, да му није лако на пут стати.

Зато и будимо на опрезу!

Није она само опасна за то што се брзо шири, што брзо осваја и што се из њених чељусту лако не извлачи; опасна је нарочито и зато што се не може да локализује и што за њу границе не постоје. Ако је данас у једној земљи, она брзо избија у сусједној земљи, ако је данас у једној кући, сјутра миже бити већ у другој сусједној кући.

И зато још сада, док нам тај немилостив гост није дошао на праг, треба да учинимо све да нам не закуца на врата. Треба да будемо свјесни опасности и предострожни. Још сад нам ваља да будемо на опрезу, држећи се оне народне: „Ко се чува и Бог га чува“.

Колера је зараза, од које се човјек може врло ласно сачувати лакше него ма од које друге. Њена је клица врло осјељива и слаба, нарочито кад већ изађе из човјека. Поред свјетлости, сувоте и топлоте затиру је ласно и многе јачине, а нарочито неке киселине.

Зато се колере не треба бојати, него разумно чувати.

Ако се утврди, да је колера већ гдје-год у близини, ваља се — по могућству — заражених крајева и мјеста клонити „Гдје је мепић, не пасу се овце“.

Из истог разлога не треба за вријеме колере ићи из куће, а нарочито на страну гдје су велики купови.

Ићи или у мјесто, гдје је колера, није бјежи из мјеста у коме се већ појавила“ — вели једна мудра ријеч, а тако исто саветују и љекари. Ко би, дакле, од колере дизао и бјегао, љуто би погрјешно. Баш промјеном мјеста, воде и начина живота могао би своје здравље пореметити, на онда тим лакше колеру примити.

За вријеме заразе не треба ни иначе своје навике мијењати. Нека свако живи како је научно — само нека се клони онога, што ће му здравље порушити.

Умјерени и уредни људи су увијек здравији. С тога ваља бити и за вријеме колере уредан и у свачем умјерен. Нарочито се ниште умјереност у јелу. Од јела се ваља чувати оних, за које из искуства знамо, да нам ремеће варење (да их „не подносимо“), или да нам изазивају пролив — и. пр. масна свињетина, зелено и поварено воће, разне зелени и т. д.

Љекари за вријеме колере нарочито забрањују воће, бостан, краставце, патлиџане, салату и т. д. — управо сваку ону биљну храну, која се неварена једе — особито, ако се са земље купи.

Али и варено а не подгрјано јело може бити опасно.

Из истог разлога забрањују љекари и неварено или варено, али хладно млијеко, сир, младио масло — уопште сав биљни смок.

Зато опет препоручују, да се јела топла и у топлом посућу на трезу изнесе.

Да уз јело прстима не унесемо у себе заразу, ваља прије сваког оброка руке топлом водом и сапуном опрати. Добро ће учинити ко том приликом испере и уста, а мушкарци и бркове.

Некад се за вријеме колере баш много пило. Сваком — па и дјети — давало се вина или ракије, да га брани. Сад то љекари строго забрањују. Алкохолна пића ремеће варење и слабе отпорну снагу — спремају, дакле, баш згодне прилике за колеру. Старо је искуство, да за вријеме колере више страдају они, који пију него они, који се од сваког пића уздржавају.

За вријеме колере најздравије је пиће и опет — вода. Само мора бити чиста. С тако се нечисти и сумњиви бунари одмах затрпавају или затворе или очисте, а вода из отворених корита никако и не пије.

Ако су таке прилике, да баш морамо и таку воду пити, у коју и сами сумњамо, најбоље ћемо учинити, ако је најприје прокувамо на испхладимо. Да не буде „празна“ и блуштана, додаје јој се мало сирћета (ошга), сока од греша или лимуна, да закиси.

Водом, која је сумњива, не треба се ни умивати ни прати. Таком водом не треба нарочито прати уста и зубе, или исплакати грло.

У сумњивој води не смијемо се ни купати.

С таким водом не треба ни судове прати ни плакати. И зато се мора узети добра, здрава вода, или вода, која је најприје прокувана.

За вријеме колере ваља се чисто држати и често преоблачити. Највише треба назити на чистоћу руку и уста.

У кући нека је вазда пометено и провјетрено а у кухињи све застрто и покривено, да муве не упуљују.

Не позајмљуј из села ништа за јело и пиће, а и не једи и не пиј ван куће.

Чувај се хладна пића, хладних кишча и влажне земље или траве.

Кратке вијести

О увозу меса из Аргентине. Аустријска влада позвала је Угарску, да се изјасни, пристаје ли на увоз меса из Аргентине. Угарска влада оклијева спријечењем тога питања; сад још више, јер је позвала нештанска трговачка комора,

рујеле трешње, други пут су му за срце прирасле оне са првим власима, тачним лицем и тајанственим очима. Борису је увијек приповиједао толико лијених историја о сваковрсним догађајима...

То је свију посебна особина, сви четвори: Борис, Јован, Славко и Владимир су саставили друштво љубитеља природе и као такви радо су одлазили у лов. Свако је имао пушку и ишли су у шуму и гору за зеном. А сви су имали ту лијену особину, да ништа не узломе, само је Славко прије двије године узлово једног зена и тај дан су прославили као празник. Ловили су идући с пушком о рамену кроз шуму, недјелом. То им је било потребно послје свакодневних студија да се мало разгале, како би им се мозак одмарао.

Данас, кад је Борис тако жељео друштва, не бјеше никога од њих. Видио је да мора одатати досаду, ма и за тренутак, али није имао како.

— Кад би сад дошао мој друг Јован, ишли би у канану и играли би, да би нешто оскубили; кад би само дошао...

Јована није било. Тихо је прислушљивао, да би чуо ход, неспријетно је гледао у врата, да би се можда тргнуто отворила и на њима се указала дуга Јованова прилика, али Јована није од куда.

(Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК

У ШУМИ

— Написао Словенац Макс Шикосек —

Над шибелим мјестом и по цјелој околини спуштало се тамно јесенче вече. Јурно, готово видљиво гинуо је дан пун, отужан, каква је већ јесен, док није завладала потпуна тишина. Над свима улицама спуштала се густа магла, која је нарочито на ушљивим гради утинала меланхолично. По улицама су гореле свјетлике ваздушног гаса, које су мутну свјетлост бацале и кроз маглу видјеле се као бајно чаробне жрарице ширећи тајанствену свјетлост.

Бак Борис сједио је сам у својој соби при столу, на коме је лежала отворена књига; главу је подупро објема рукама и замисљено гледао кроз прозор. Данас му се није учило, није могао га латински класици, вјечни јунаци нијесу га ништа више занимали. А како би човјек учио кад има пуну главу мисли, мисли тако важних и тако мамљиво слатких...

И Борис је имао голубо снова за размишљање; његова машта дјеловала је тако бујно. Првом је данас осјетио у своме срцу неки пемир, који га је мамљо, а тај пемир је био њему тако пријатан, тако драгевац, да му се Борис сав потпуно предавао и сањао...

Колико пута је Борис ходио по улицама, по шеталишту сам или с друговима, али ниједном није опазио да многе лијепе очи њему окренуте тако лијепо гледају. А он није упознао њихову чељу, није се освратио на њих, није схватио сјај и свјетлост погледа, него је корачао напријед и све заборављао. Зашто не би и он био од саме онојности, за што не би уживао љубави свјетле и лијепе?

Дубоко из срца долазила му је та чеља, неспрва неосјетно и подат, и Борис јој се подавао и усплашав је. Осјећао је, да има некако прелазе према врше срце, же тако срце који је чежњило за идеалом. И његов идеал је постојао све свјетлији и драгоцјенији, пришав на бијелим крилима са красним, финим женским лицем и с љубављу...

Уставила се пред Борисом, пружила му руку и нетрепиче га гледала: ако хоћеш, даћу ти све...

Он би ступио к њој, растперио руке, свео их око ње и пољубио је у чело...

Сгресао је главу са умјетничким власима и траго се. Погледао је ово себи: сједио је у својој соби и сам, тако усамљен. Погледао је опет кроз прозор: све мртво и мирно само што путем промакне тамна прилика завијена у плашт, па се опет изгуби у магли.

Погледао је по соби, која му се данас чинила тако црста и туробна, као никад до сада. Очима је по њој тражио свој идеал, свијетло и драгоцјен, али га није било. Осје-

твено је, да потребује биће с којим би се забливао: лутао је очима по соби.

У углу је стајао црвотачан ормар и у њему је висило одијело ошнато и разбачано, а ормар је лутао. Тамо је угашена пећ у углу, која је одавала своју хладноћу и врло рђаво се Борису свиђала. Чарга и рукописи лежали су на столу, под њим, око њега: ни они нијесу могли лијечити Борису нову рану. Из свих углова собе говорило му је: Како си запуштен. Насмијао се самом себи и зажељно је друштво.

Имао је другове, три најбоља пријатеља: Јована, Славка и Владимира. Они су некако свачко вече долазили к њему: ту су учили, запосили се домовном и ту се забављали.

Јован је био велика и дуга егзистенца с бирократским лицем и велики пријатељ пре, особито билара. Играо би шибеле поћи и увијек је остајао при игри најдужи.

Славко је био веома темпераментан: радо је пјевао, неспрва тихо па гласније, волио је особито бас. Скоро никад није био невесело, а на концу мјесеца када је морао плаћати станарину, некако је намривао: свакад, када му је професор дао слабу оцјену, добра воља га је напуштала.

Владимир је био потпуни фанатик. Био је залубљен од главе до пете сваки дан у другу дјевојку. Један пут је обожавао плавојку са свјетлим лицем и уснама као за-

да не дозволи увоз тога меса. Сад је угарска влада у шкрипци: не може се одлучити, би ли задовољила мађарске богате посљеднике или масу народа.

Кардинал Пазина. Из Кракова јављају: Кардинал Пазина лежи у агонији. Катастрофа се очекује сваки час.

Турски зајам. „Евенинг Стандард“ јавља, да се и Њемачкој омео план за турски зајам. А из Цариграда јављају, да је за једне позорнице представе држао младотурски вођа Нази говор, у којем је страшно напао на Француску ради њенога држања у питању турскога зајма.

Покрет у Турској. Све особе, које су биле ухањене ради националне скупиштинне патријаршије, пуштене су на слободу.

Младоегипатски конгрес. У Бриселу је довршено засједање младоегипатског конгреса. Вијећање је закључено резолуцијом, која ће се подати свима силама. Њоме се тражи слобода Египта под Кедивом а под врховним султанским суверенитетом и демократским парламентом.

Талијански парламент. Талијански парламент биће отворен концем октобра. Министар председник Луцати одржаће прве тога, којом свечаном згодом свој програмни говор.

Лијет преко Алпа. Одбор за поделу награда у Милану закључио је исплатити авијацијару Шавезу, који је прелетио Симплон и пао код Домодосоле, 50.000 лира, дакле половину награде.

Дневник

Свечано примање. Данас прије подне били су примљени понаособ страни представници: Русије, Њемачке и Турске од стране Њ. В. Краља Господара, којом су Му приликом предали своје нове акредитиве.

Отпутовао на Топлицу. Његово Краљевско Височанство Књаз Мирко отпутовао је онамад на Топлицу у госте код Њихових Краљ. Височанстава Нашљедника Краљевић Данила и Књагиње Милице.

Приступање. За вријеме јубиларних свечаности многи из пограничних крајева, који су били заузети пословима, нијесу могли да узму лично учешћа и да честитају Њ. В. Краљу Господару, те су сада дошли да Му приступе и да Му честитају педесетогодишњицу владавине и проглашење за Краља. Ове депутације из народа Њ. В. Краљ Господар благоизволио је примати ових дана, када су га испред депутација поједини поздрављали топлијем и срдачним ријечима, желећи Му да још дуго поживи на срећу и корист наше земље и народа, о коме се свагда очински бринуо и радио на добро и корист његову. Нарочито је лијепа слика била јуче, када Му је приступала депутација граховска, у име које Га је поздрављивао врло топлим и срдачним ријечима поп Ђуро Ковачевић. Као и све депутације Њ. В. Краљ Господар је и ову депутацију милостиво примио, захваљујући јој се на топлим и искреним жељама и са појединима се у разговору дуже позабавио, показујући им драгоцијене дарове што их је о прослави са разних страна добио.

Наши ђаци. Нова школска година почела је, те су и основне школе на Цетињу отпочеле рад. Њ. В. Краљ Господар, који се стално брине и очински стара за народну просвјету у нашој земљи, и овом приликом изволио је да обрати Своју високу пажњу на нашу школску омладину и за успомену на јубиларну годину наредио је, да се сви ученици и ученице основних школа са својим наставницима сликају. Сликање је извршио признати талијански фотограф г. Масимино Досио у четвртак послје подне под малим јаскама. Сликање, коме је присуствовао и Њ. В. Краљ Господар са Краљцом Миленом, извршено је у четири групе: прво су се сликали сви ученици и уче-

нице са наставницима и наставницама, затим ученице са наставницама, па ученици са наставницима и најзад сами наставници и наставнице. На тај начин будући грађани Црне Горе имаће лијеп и трајан спомен на педесетогодишњицу прославе владавине Њ. В. Краља Господара и Његово старане за просвјетљивање наше школске омладине.

Дописи са Цетиња. У Биограду и Загребу има листова, који врло радо парадирaju са дописима са Цетиња и чисто се такмиче међусобно. А у ствари то не само што нијесу дописи са Цетиња, но Цетиње нијесу ни видјели и од њега су таман тако далеко као што су далеко и од истине. Њих фабрикују у самим редакцијама или их ко пише тамо, гдје и ти листови излазе. Ми можемо да схватимо тежњу ових листова за сензацијама и за новостима, које нико нема, али не можемо никако да разумијемо малоумност и дрскост тих листова да своје ступце пуне измишљотинама којекаквим, које су при томе и на уштрб самога листа. Да ово истакнемо имамо врло често повода читајући разне „дописе са Цетиња“ у добро познатом дијелу српске штампе, који се и сувише испољава мржњом према нашој земљи и свему што се у нас уради. У овом конкретном случају мислимо на један допис тобож са Цетиња, који је изашао у биоградској „Политици“, у коме се, поред осталог, износи како по нашој земљи циркулишу „нарочито удешене дописне карте, на којима је географски представљена нова Краљевина Црна Гора“ на тај начин што су у оквир њен узети и крајеви који њој не припадају, као и да се те карте дозвољавају у поштанском саобраћају. Како свако зна, да такве карте у нашој земљи у опште не егзистирају, свакоме ће бити јасно нашта и ова нова измишљотина и је.

Експлозија. У централи електричног освјетљења, са којим се нешто много патеже, у сриједу у вече десила се експлозија. Детонација је тако силна била, да се чуло чак и на другом крају вароши, што је изазвало силно узбуђење. Све је потекло на лице мјеста. И сам министар унутрашњих дјела г. Марко Ђукановић је тамо био. Експлодирао је цилиндер, у коме се налази угљикова киселина и том приликом су тројица рањени. Рањени су: Новак Илијин Томић, радник из Мораче, у прса, али повреда није опасна; Лазар Франц, машиниста из Граца, коме је сломљена десна нога више кољена, лијева бедра расјечена, а више десног ока и по лијевом образу је порезан, као што су му осакаћени и прсти на нози; и Колман Рудолф, директор, коме је десна рука лако повријеђена. Пошто су рањени пренесени у болницу на лијечење, учињен је полициски увиђај и предата ствар суду ну ишљећење. Образована је нарочита комисија, која ће свој извјештај поднијети суду на посту пак. Од радника није нико осигуран. Док суд по овој ствари не да своју ријеч, уздржаћемо се од сваког коментарисања, само бисмо искрено пожелели, да се бар овом приликом учини све, да ово предузеће буде како треба како не бисмо крај освјетљења били без освјетљења и не би се са људским животом татрирало, кад то већ раније није учињено.

Телефон за Подгорицу. Пошто је, по најновијем систему, довршена телефонска линија Цетиње—Ријека—Вир—Пазар—Бар, која је већ предана јавном саобраћају и служи на свако задовољство, приступиће се подизању телефонске линије Ри-

јека—Подгорица. Г. инжењер Димитријевић, који је у име берлинске фирме Сименс и Халске руководи овим отпутовао је већ на Ријеку. Тако ће наша земља још ове јесени добити телефонску мрежу најновијег система, чиме ће се много допринијети општем саобраћају а нарочито трговачком.

Позориште. Сјутра се даје „Женидба“, шаљива игра у четири чина, од Н. В. Гогоља, у пријеводу В. И. Ђуковића. Комад је из паланачког живота у Русији.

Чистоћа. На чистоћу би се требало обратити нарочита пажња у нашој пријестоници, нарочито с погледом на епидемију. Познато нам је, да је наша општина у томе погледу предузела нарочите кораке, али би се исто тако требало обратити строга пажња на улице, како се не би, као данас, у Дvorsкој улици видјела разливена вода, на неколико метара од чесме, што је не само шкољиво, но и уди угледу саме пријестонице.

Како се оснивају задруге. Познато је, да у цијелом културном свијету земљорадничке задруге играју врло важну улогу у животу и раду земљорадника. По угледу на њих Земљорадничке задруге су пренесене и код нас и настојава се, да се што више рашире и ухвати што дубљег корена и у нашем народу. Поред осталог што је одљење народне привреде при министарству унутрашњих дјела чинило и чини у томе правцу, издало је ових дана и упуство за оснивање ових Задруга. Ово упуство израдио је г. Петар С. Филиповић чиновник за организацију Земљорадничких Задруга, који се врло често и у нашем листу јавља са чланцима из привреде. Помоћу овог упуства свако ко зна читати и писати може основати Земљорадничку Задругу, јер се из овога упуства јасно види шта све и како треба урадити, да се оснује Задруга на чврстој и правилној основи. Поред тога овом се упуством уштеђују и сви они материјални издаци, вријеме и труд, па и све оне тежкоће, које једно данас спосило одљење народне привреде приликом оснивања задруга. Како смо увијек да ће и наш народ и његови просвјетитељи, учитељи и свештеници, врло радо прихватити ово упуство, користити се њиме и стожно поради на задругарству у нашој земљи, то је за сваку похвалу намера одљења народне привреде са издањем ове књиге, као што и г. Филиповић заслужује сваку похвалу и признање за уложени труд око задругарства и израде овог упуства. Одљење народне привреде у посљедње вријеме предузело је на се бригу и старане око оснивања Задруга како би и на тај начин нашу заосталу привреду подигло и унаприједило, упућујући наш народ свему ономе што је корисно и што води културном напредку. Нарочита је похвална иницијатива одљења у погледу организација Задруга на правилној и темељној основи, чему служи и ово упуство, које може, истичемо, велике користи допринијети организацији задругарства у нашој земљи. Не мање је похвалан рад и настојавање г. Филиповића у овом правцу, што се и израдом овог упуства лијепо исповишло.

Наши писци и „Б. Вила“

Обиљежавајући двадесетогодишњицу свога излажења „Босанска Вила“ је објавила, да ће пустити ове године у мјесто обичних бројева искључиво засебне бројеве, у којима ће бити радови свију наших писаца по покрајинама, у којима се налазе. Тако су до сада изашли бројеви писаца из Босне и Херцеговине (1. и 2.), из Србије (3. б.), из Војводине (7—15) и из Црне Горе (16 и 17).

Још одмах, чим је изашао црногорски број „Б. Виле“, обраћена нам је нарочита пажња од стране наших писаца на њ. На адресу уредништва „Б. Виле“ поводом тога упућене су колико оштре, толико и врло оправдане замјерке. И ако смо били на чисто, да су наши писци у праву, нијесмо се овим хтјели одмах да бавимо, очекујући, да ће се само уредништво „Босанске Виле“ о томе изјаснити. Како се оно о своју дужност оглушило, то се заустављамо најзад на ову ствар.

Овог пута пуштамо изјаву г. Радомира Кривокапића, а у идућем броју ћемо и сами нарочито проговорити о овом броју „Босанске Виле“.

Та изјава гласи:
Најучтивније молим цијењено уредништво „Цетињског Вјесника“, да изволи

публиковати ову нашу изјаву, која се односи на уредништво „Босанске Виле“ а то поводом изакрађеног одломка из моје епопеје „Херонда“ а под насловом: „Вук Раслапчевић“, који је печатан у црногорском броју „Босанске Виле“.

У истом одломку из своје ријеваније ријеснички насликао сам један јаки тип и карактер црногорски, и заједно са такође другим јаким типом и карактером под насловом: „Роштво Данила у Зети“ послао сам „Босанској Вили“ у мјесцу априлу тек. год., од кога сам уредништво добио дописницу, да је рукопис добар и да ће га употребити за црногорски број „Босанске Виле“.

Сад пак чисто сам се зачудио, прочитавши у 16. и 17. броју Вилином одломка „Вук Раслапчевић“ онако изакрађен и изнесен по нечијем другом укусу без икакве естетике и без поезије, да се чисто стидим, ко га буде прочитао.

Свеш „Данило“ није јачине карактера и изобила у поезији, што ће читаоци увидјети брзо из моје „Херонде“, која се сада штампана, нијесу ни публиковали и ту су показали своју боју; из одломка „Вук Раслапчевић“ повадили су све љепше и љепше кавичке стихове, и по рђавом свом укусу прекројили и то с неком намјером! Морало се извијети онако, како сам ја послао или ништа.

Како сам информисан од вишине сарадника из истог броја „Б. Виле“, да су им радови осакаћени од уредништва, а радови неких опробаних и признатих књижевника црногорских нијесу изнесени то ми се намеће мисао, да је све то урађено с нарочитом тенденцијом, да се црногорска литература прикаже свијету што слабија. О другом за сад доста, јер не желим ступати у полемику. Оволико нек се знаде, да уредништво није лијено ни пошито урадило.

Још неколико ријечи о уводном чланку у „Босанској Вили“, који тобож говори о књижевности у Црној Гори.

Чланак је из пера неког Јов. Фил. Иванчишевића, који је њим доказао, да је неспреман и необразован човек без науке, јер лаички и површно говори о литератури Црне Горе, потијењујући, па чак и не спомињући с поштовањем неколико вриједних и признатих радника на литерарном пољу, који су написали и публиковали до сад по неколико књига, те су исти писци достојни, да их спомене и историја књижевности а не сиромашно „перо“ једног лаика какав је поменути. Кома је стало до његовог мизерног пискарања! Прво је речено: „Кад он, било, на масну оштро, не би било у гори вукова!“ А посљедњи и остали умовици — описно сликарни коме не спомање његово бледно „перо“ презиру.

Радомир Кривокапић Орлински

Поуке и савјети

Справљање јогурта. За справљање јогурта проф. д-р Вилибалд Винклер прописује ово упуство:

1). Млијеко мора бити добре кавоће и добро укувано. Хоћемо ли да нам гушће буде, мора се неперестано да млијека да не би исквијело. 2). По том се млијеко расхлади на 45—50° С. 3). Кад се млијеко на ову температуру доведе, метне се у њ један проценат квасца од јогурта, који мора бити скорашњи, и добро промлијеша. 4). Послије овога млијеко се остави на каквом склонилом мјесту, при температури од 35—40° С, да се укисели. Послије 3—5 часова, кад је квасац добар, млијеко се потпуно укисели како треба. Потребна температура (35—40° С) се може одржати, кад се суд са погнисквијеним млијеском метне у воду одговарајуће температуре, у коју се с времена на вријеме долива по мало врућа вода, да би се одржала стална топлота; или кад суд са млијеском покрије и онда увије прво хартијом па онда дрвеним ситним шушњем из столарица или каквим вушеним ђебетом. Испод 35° С не смије температура да спадне, иначе квасац неће да дјелује. 5). Треба пазити да јогурт не постане са свим чврст, јер онда губи од своје сласти и не одржава се дуго, за то га треба, чим се довољно укисјели, метнути у хладну воду или у хладњачу (ајскастен) или у какав хладни простор, гдје се и дуже одржава и не губи, од свог лијепог укуса. Јогурт је најпријатнији за јело послје неколико часова, или једног дана пошто се охлади. 6). Од готовог јогурта одвоји се у један чист суд извјесна количина за квасац, која се мора такође чувати у хладном простору. На овај начин одвајање квасца из новог јогурта може се вршити неколико недјеља, кад се пажљиво ради и судови чисто држе. Чим се онази да квасац губи своје дјелство и почне да буђа, треба узети нови и тазе квасац из какве признате млекарнице, која се бави справљањем јогурта. 7). У оваком стању јогурт се може да излије у флаше и на веће даљине да шаље. Дobar јогурт има пријатан и

слаб кисео укус сличан винском, који се од укуса обичног кисјелог млијека приметно разликује.

Справити добар јогурт није тежак посао, али ипак изискује пажљивост, велику чистоћу и прије свега добар квасац.

Књижевност

Школски Гласник, лист за школу и учитеље, излази у Новом Саду 15. и 30. сваког мјесеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 перпера.

Добио сам на приказ 12. број овог од „Школског Гласника“. Да бих овај лист што боље препоручио нацијемучитељима, укратко ћу навести садржај чланака овога броја. У првом чланку — „Школска уредба“ говори се о недостатцима, што сметају правилном развоју школе и осн. наставе, а то су: што су у тежњи за неограниченим суверенитетом народнијем унијети у све школске одсјеке такви елементи, који школи, настави и просвјети не користе ништа, него јој сметају. Ново доба захтијева нове установе т. ј. школско уређење мора добити своје стварно стручно обиљежје, и мора се нанусти досадашње формално обиљежје.

Финансијска страна имала би се поправити у томе, да школски одсјеци, од мјесног школског одбора, до Школског Савета, могу самостално радити у погледу новчанијех потреба за школу и наставу.

У корист тачног извођења просвјетног програма предлаже се, да се школе у појединијем епархијама подијеле на срезове, а за сваки град или варош од 15—20 школскијех разреда да се постави срески школски надзорник из круга практичнијех учитеља, који су практичнијем радом на школској настави и школској књижевности стекли гласа. Да се у بلاјиницу Фонда мјесне школе поред осталог доноси 25% од годишњег чистог дохотка црквено-школског. Да се учитељу остави по слободном избору методски поступак, исто тако слободан избор и код избора уџбеника одобренијех од просвјетне власти. За слабије даровиту дјecu и слабије умно развијену, да се установе, бар у највећем општинама, посебни разреди. Да се установи завод за слијепу и глухонјему дјecu и поправљениште за лоше васпитану дјecu. Да се установе школски лекари, који ће, осим другијех прегледа, прегледати сву дјecu, која се имају уписати у школу, те одстранити дјecu која имају какву болест, физичку или душевну. Да појачку дужност не могу вршити учитељи за мању награду од 400 перпера годишње; а на укупима да ни учитељ ни дјецa не судјелују за вријеме наставног рада, осим ако је покојник ванредно заслужна личност, те се из почasti судјелује. У зимње пак доба да разред корпоративно не иде на сахрану ни у ваншколско доба.

Почетна плата је 1300 К годишње, а завршна 3300, уз то стан, огријев и врт. Повишнице су од 200 К сваке 3. године. Школски управитељ има додаток од 200—600 К према броју учитеља. У погледу пензије предлаже се да се рачуна у пензију и станарина. Учитељи, који нијесу навршили 10 година сталне службе, добијају отпавнину: од 5 година своту у износу 1 и 1/2 годишње плате. За оне који су неспособљени за рад без своје кривнице рачуна се као да имају 10 год. службе. Навршеном 10. годином пензија је 5%, а за сваку даљу годину 2%. Свако дијете умрлог учитеља да добија припомоћ не мању од 300 К и то док се женска дјецa не удаду, а мушка не дођу до самосталне зараде. Та обвеза траје до 24 године. Удовица и дјецa да уживају последије очеве смрти цијелу плату, станарину и огријев за пола године.

Задатак мјесног школског одбора био би да води бригу о спољашњем уређењу школе, у унутрашњи стручни дио да не иде његов дјелокруг. По рјешењу надлежне власти може се изгубити чланство, ако се члан огријешу о своју дужност, или према школи и просвјети покаже непријатељски расположење.

Ово су важније измјене које се предлажу у првом чланку, а имаде их и још, које су мање важне за нас, јер у главном то је већ уређено и практикује се у нашијем школама.

Други је чланак „Концентрација у настави“, гдје се поред осталог приказује и једна лекција из вјеронауке у концентричном правцу. Пошто је приказана подробно лекција из вјеронауке, приказује се двије лекције из другога градива, али само по њиховијем диспозицијама. Предавања су махом добро израђена и служе овдје као примјери ради објашњења концентрације у настави, гдје се између осталог препоручује, да се више асоцијативнијем путем у настави ради,

непрелазећи механично преко појединијех момената у настави, него спајајући их и истичући њихову сродност уз постојање да се круг највеће дјечије развије у консолидованом онајању и упоређивању градива, о којем се води ријеч.

Трећи је чланак „Разне наредбе“, као допуне и објашњење закона о народним школама. Све су ове наредбе у изводу донешене, те може сваком наставнику послужити и овај извод, ако нема оригиналне наредбе; али много би боље било да су све скупљене у један зборник. Многе од ових наредба не постоје код нас, а потребно би било у истом правцу дати нужна наређења и објашњења и нашијема просвјетнијем радницима.

Даље се говори о реформи учитељског оспособљења на државнијем учитељскијем школама, гдје се између осталог наводи, да је уређен нови „Правилник“ по којему ће се полагати само 10 предмета, и то: наука о вјери, соматологија, психологија, наука о васпитању и историја васпитања, методика, мађарски језик и књижевност, мађарска историја, домовински земљопис, и права и дужности грађана. Према овому, као што се види, биће карактер оспособљена *стручан и националан*. Из другијех предмета полагаће кандидати испит оспособљења на крају оне године, у којој се исти заврше. Овом се реформом иде на то, да се омладини олакша и даде што више могућности, да њин душевни ниво учитељског оспособљења у великој одскоци, јер није могуће било из 23 предмета на крају 4. године с успјехом положити испит оспособљења, те се у том попустило и обратила нарочита пажња на стручност.

Послије наведенога доноси се биљешка о реформи почетне наставе, о којој су скоро расправљали учитељице у Лајпцигу. Закључило се да Буквар почиње антиквом, да учитељ води један разред кроз више година, али да је за њега обвезан само циљ једнога од старијих разреда, а не редом по разредима. То значи, да у једном извјесном року од 2, 3 или 4 године, докле учитељ води разред, има на крају да покаже успјех свога рада без обзира на годишњи успјех и довршивање годишњег разредног градива. Учитељу се при избору градива остављају слободне руке, а испити и оцјене у почетном разреду отпадају.

Од свију биљешака које се даље наводе најзначајнија је приказ критичког списка Др. Г. Едлмана, и Др. П. И. Радо-сављевића, на теорију Шилерове формалне степенне. Између осталог Др. Радо-сављевић наводи и овај приговор Др. Едлмана на Шилерове формалне степенне: „Формални степенни су нешто неприродно за ниже и више разреде. Метода приказана дјечијој психи јесте проста, осјетљива (зорно, чулно, опшгледно) излагање, а не постепени ход. У вишијем разредима појмовно излагање је често пута најбоља форма у обрађивању наставног градива.“

Као што се види, овај је број одличне садржине, а такви су и претходни, те топло препоручујем „Школски Гласник“ нашијема учитељима-цама, тијем више, што колико ми је познато врло мали број претплатника има у Црног Горн овако добар и јевтин лист, без којег не би требало да буде ниједна наша школа ни учитељ. Ово је потребно и стога, што реформе у нашој основној настави имају се наставити; а овако ваљани лист свагда ће нам у томе помоћи, због чега сам и навео нешто из садржаја овог броја „Школског Гласника“ с обзиром на оно, гдје се сада има обратити особита наша пажња. Тако, наш досадашњи школски надзор треба измијенити. Неминовно морају се поставити пет школскијех надзорника, или досадашњијема додати по два помоћника — учитеља, са наградом од 300—600 пер., према броју школа. Материјално стање учитељско побољшати, што је један од главнијех услова за напредак наше осн. наставе, како учитељи не би имали по потребе да своју струку напуштају и траже друге службе. Финансиско уређење мјесн. шк. одбора треба у многоме још преуредити, јер досадашњи начин показао се у многоме непрактичан и недовољан, те наше школе са те стране много страдају, а разумије се и настава. Такође треба се постарати да школски фондови почну што прије функционисати, како би се из њега помагали сиромашни ученици. Да се установе заводи за глухонјемима, забавишта и поправљеништа, што би се могло учинити без већијех држав. расхода спајањем извјеснијех школ. општина у једну и по варошима општинском помоћи. Школске лекаре могло би се установити колико и шк. области, јер ако нам подмладак не буде физички снажан не можемо од њега ни очекивати напретка. Треба регулисати питање о судјеловању наставника и ђака на спроводе, јер ту

имаде много више тешкоћа и неприлика наставницима, него што би се из првог погледа могло рећи. Мора се узаконити да се чланови мјесног шк. одбора могу разријешити од те дужности у случајевима кад надлежна просвјетна власт увиди, да извјесни нарочито ради против школ. интереса, и т. д.

Ово су главније реформе, за које мислим да су сада на реду, а позвани увидије у колико је оправдано ово моје мишљење, и г. г. учитељи, да сам у праву, што сам им овако топло препоручио „Школски Гласник“.

Цетиње, 15. септембра 1910. год.

Б. Шпадијер.

Саопштења

Црногорско предузеће за електрику

Да спријечи разна мишљења и коментаре о експлозији, која је прије неколико дана била, усуђује се предузеће јавити шљедече: Будући да је из цилиндра, којим се мотор ставља у промет, изашао ваздух чега ради мотор није могао радити, покушало се напунити цилиндер угљеновом киселином и успјело покренути мотор. Жалибоже отворио се је један вентил из којег изађе угљикова киселина те се запали од свијетилке, која бијаше у близини за освјетљење централе, и од тога настаде експлозија. Будући да друштво има другу машину спремно, нада се у кратко вријеме опет наставити освјетљење и чим буде здање покривено уредити ће се централа дефинитивно, и у том случају је прекидање готово искључено.

Управа.

Из бијела свијета

Колера и љубав. Собарица Ружица Хорват у Пешти јуначице је једне колерне историје са трагичним свршетком. Лијена деветнаестогодишња Ружица имала је прије неки дан састанак с једним вишим чиновником у „Хотел Тигрис“, близу источне жељезничке станице, да се на само разговарају. Ту је обично конач пролазне љубави. Послије састанка примјети залуђени чиновник да му је нишчепа прилична сума новца из шпага. Разумије се, „дама“ је помогла да понац нишчепа. Чиновник то одмах пријави полицији, и ова је лијену Ружицу брзо нашла и довела гдје треба. На саслушању Ружица покаже све знаке колере. Одмах је била одведена у болницу за колеричне болеснике. Уједно власт извјести одмах санитарну власт о томе и ова, да се колера не би распрострла, потрага без одлагања за децелушеном, који је за пошљедних 24 часа био тако срећан да ужива благовољење лијене Ружице. Одмах га је пронашла, а то је било лако, јер се сам јавио тужбом противу Ружице, оптужујући је да му је украла новац.

Сад почиње трагикомедија. Одмах прве ноћи појуре грдно велика дезинфекциона затворена кола и зауставе се пред стан дотичнога залуђеног чиновника. Пред његова врата стадоше дежурни лекари и органи за дезинфекцију и залуђене. Јавља се сањива и буновна госпођа — јер залуђеник бјеше жељен. Упљашено упита шта желе, а они одговоре да су дошли да дезинфикују њу, њенога мужа и све ствари. И испричају зашто. Наста очајање, плач, дезинфекција, изолисање и свака друга напаст. Пет дана, наређено им је, да не смију изићи из куће. Изолисани су. Госпођа кидисава на мужа и тражи развод брака.

Свршетак амо у полицији био је овај: показало се да лијена Ружица није имала колеру, него да је до страха попустила.

Амерички аутомобили. У Савезним Државама развој аутомобилске индустрије, изгледа да ће претећи све остале државе. За 1910. цијени се да је у овој земљи начињено 210.000 аутомобила. За идућу 1911. год. прорачун је учињен на 300.000 аутомобила. Целокупна вриједност њихова износи око 300 милиона долара, разумије се оних аутомобила, који су пуштени у саобраћај и који се рачуна на 500 хиљада. У Миннеаполису, граду, има једна компанија аутомобила која је ставила „морге“ (забрану) на 1500 кућа. У држави Њу Јорку и Њу Џерси такви су примјери још многобројнији, и у дуговима на аутомобиле не дугују само људи из виших друштвених слојева, него и људи из средњега staleжа. Један амерички лист прорачунао је да ће се у Сједињеним Државама идуће године потрошити на куповину, оправку и одржање аутомобила 800 милиона долара. Оволики луксуз код народа, не иде на добро. Многи трезвијенији људи указују на

опасности, које Американцима озбиљно пријете аутомобили са толиким својим трошковима.

Популација града Њу Јорка. Према пошљедњем попису становништва, налази се да велики град Њу Јорк има 4.766.883 становника. За десет година увећао се са 1.329.681 или 37%. У цијеломе свијету данас је само Лондон већи од Њу Јорка, иначе с њиме се не може мјерити ни Париз ни Берлин, ни Беч, ни ти иједна свијетска варош уопште. Што Њу Јорк тако нагло напредује, много доприноси саобраћајна средства, а нарочито „подземне“ и „ваздушне“ жељезнице.

Корисне биљешке

Чување (консервирање) јаја. Најбољи начин консервирања јаја јесте помоћу воденога стакла. То се ради овако: један дио воденог стакла раствори се у десет дијелова воде у каквом повећем земланом лонцу и тај раствор добро измућка. Раствор, од 1 дијела воденог стакла и 10 дијелова воде, довољан је да конзервише 160—200 јаја.

Јаја се потпе у тај раствор и лонац повеже одозго, док јаја послје неколико недеља не добију једну танку корицу одозго. Јаја морају бити потпуно покривена раствором и лонац остављен на каквом хладном мјесту. Овако конзервисана јаја могу се очувати по 8—10 мјесеци. Чим се отвори лонац, јаја се морају што прије потрошити.

Број државних пастува у Аустрији. У прошлој години било је у Аустрији 441 пастувска станица са 2.479 пастува. На тим станицама биле су заступљене ове расе коња: Енглеца пунокрвних 53, Енглеца полукрвних 635, Норфолца 60, Арана пунокрвних 70, Арана полукрвних 468, Линшанера 130, Кладубера 2 и тешке расе коња 1.026.

Кад коњ неће да лежи. Најбоље коња од те мане можемо излјечити, ако га смјестимо у какав празан и простран бокс и оставимо незанан, да се слободно може по њему да креће. Послије извјесног времена примјетићемо да је коњ попустио од те своје рђаве навике. Још прије ће се навикти да легне, ако бокс постеламо дебелим слојем сламе. Ако немамо бокса, можемо употребити за ту сврху и какву чисту шупу, коју треба предходно постелати сламом.

Бројно стање стоке у Прусској. Према пошљедњем бројењу стоке у 1909. години било је у Прусској: 1908. године коња 3.062.835, говеди 12.089.072, свиња 14.422.373 и оваца 5.260.000 а 1909. године 3.078.060 коња, 11.851.921 говеда, 14.140.517 свиња, 4.917.813 оваца. Разлика је 15.225 више коња, 337.151 мање говеди, 178.144 више свиња 288.425 мање оваца.

Према овоме број коња се повећао за 0,5%, а свиња 5,35%, док број говеди је опао са 2,79%, а оваца са 5,48%.

Трула лијегла. Енглески пчелари тврде, да је трулеж увела или лијегла мишове ројеве пренијета са талијанским пчеларама. Међутим то није тачно. Трулеж лијегла постоји и тамо, гдје талијанска пчела никад није ни доспјела. Прије 21 године уведене су у Белгију талијанске пчеле и од тог доба сваке године увозе се у Белгију талијанске матице, али са истима није унијета трулеж лијегла.

Али Белгијанци нијесу хранили пчеле туђим медом: помоћу кога се најчешће увуче у пчелњак ова опасна болест. Амерички пчелари сматрају баш талијанску пчелу као најспособнију за отпор противу тулежи за лијегла.

ОГЛАСИ

Јављам путничком свијету да ће од данас моја кола сваког дана полазити у 8 сати изјутра с *Цетиња за Подгорицу*, а исто тако и навраг. Биљети се могу узети на Цетињу код *Блаже Брагичевића*, а у Подгорици код *Браће Радојковића*, хотел „Балкан“.

Цијена мјесту 6 перпера.

1—3

Никола Кршикапа.

ОБЈАВА

Ко жели купити земље оранице и косачице у околини Никшића као и једну лијепу кућу на Цетињу нека се за услове као и детаљније информације обрати на адресу.

Цетиње, 15. септ. 1910

Александар Н. Матановић
адвокат.

1—5

(Катушка улица број 101)